

prežete s črno lakoto mesa,
v neznano brezno mošusne noči?
Ne čutim mar, da ozka se lobanja
mi bolj in bolj od poželenja boči?

MADŽARSKI PESNIK LÁSZLÓ LATOR

Eden najvidnejših in najbolj samosvojih sodobnih madžarskih pesnikov László Lator se je rodil 19. novembra 1927 v Tiszasásváru, v nekdanji Podkarpatski Rusiji, tedaj delu Češkoslovaške republike. Po drugi svetovni vojni se je s starši preselil na Madžarsko, kjer je l. 1945 maturiral, nato pa na budimpeštanski univerzi študiral madžarsko in nemško književnost. Po diplomi je nekaj let služboval kot profesor na gimnaziji v Köröndu. L. 1955 je postal urednik v budimpeštanski založbi Europa, kjer je delal do upokojitve 1989, hkrati pa od leta 1970 na filozofski fakulteti vodil seminar poetike in prevajanja.

Latorjevi pesniški začetki segajo v štirideseta leta, vendar zaradi zbirke »Temno, svetlo«, ki jo je cenzura 1948 prepovedala, do 1965 ni smel objavljati. Prvo knjigo, naslovljeno »Angel iz ilovice«, je lahko izdal šele leta 1969. Sledile so zbirke »Edina možnost« (1976), »Zablešči, potemni« (1986), »Zapuščeni oder« (1992), natis prepovedane knjige »Temno, svetlo« (1994) in »Zbrane pesmi« (1997).

V času, ko Lator ni smel objavljati svojih del, je prevedel izbere Lermontova, Bloka, Mandelstama, Montaleja, Jouveta in Celana, pozneje pa tudi Prešernov »Sonetni venec« ter v revijah in antologijah pesmi številnih sodobnih slovenskih pesnikov. Napisal je tudi dve knjigi esejev: »S pesniki o pesmih« (1982, skupaj z Mátyásom Domokosom) in »Arhipelag« s podnaslovom »Pesniki, pesmi, prijatelji« (1991). Leta 1972 je prejel nagrado Attila Józsefa, 1995 pa Kossuthovo nagrado, najvišje madžarsko umetniško priznanje.

Latorjeva bivanjska poezija izhaja iz osnovnih tem lirike, ki jih v zaporedju rojstvo-ljubezen-smrt variira v različnih motivnih krogih. Otroštvo, zgodnja erotika, živalski in rastlinski svet, odrešenjstvo in pogubnost umetnosti, razmislek o posamezniku in množici, zgodovinski spomin in hipni užitek ter nenehno navzoča zavest o minljivosti polnijo barvito pokrajino njegovega pesništva. Lator dojema svet izrazito čutno kot splet zvokov, podob, vonjev, okusov in dotikov, nabitih z erosom in tanatosom. Takšna so njegova vračanja v otroštvo, freske uživanja na panonskem podeželju, mračne panorame preteklosti in s čutnimi ekstazami zaznamovane podobe feniksovske obnove sveta. Pretresljiv je spoj smrtnega in telesnega v pesmih, napisanih ob ženini smrti.

Latorjeva poezija je samosvoja tudi po obliki. Večina pesmi ohranja klasično formo, v njej pa pesnik uporablja za tradicionalni verz neobičajno besedišče ter moderne metaforične in slogovne kombinacije. Lator ima izrazit čut za podrobnosti, ki jih sestavlja v pisane kalejdoskopske mozaike.

Ker jezika ne obvladam, moram pri prevajanju iz madžarščine uporabljati drugotne vire. Pričujoči prevodi so nastali ob pomoči Jožeta Hradila (Pod vročo pločevinasto streho, Tržnica), na podlagi tujejezičnih verzij (Premišljevanja Heracliusa Glosa) in v neposrednem dialogu s pesnikom ob njegovem dobesednem nemškem prevodu. Ob pripravi izbora sva z avtorjem prekomentirala vsako pesem od vrstice do vrstice.

Pesnim je treba dodati nekaj opomb. »Szárszó, novembra« je posvečena spo-

minu velikega madžarskega pesnika Attila Józsefa, ki naj bi bil duševno razdvojen v kraju Szárszó ob Blatnem jezeru novembra 1937 naredil samomor. *Heraclius Gloss* je oseba iz Maupassantove novele. Junak zgodbe, amaterski znanstvenik, ki verjame v preseljevanje duš, služi pesniku kot vložna figura, skozi katero projicira idejo o kolektivni zavesti.

Prevod in spremna beseda Kajetan Kovič